

УДК 811.161.2 (043.2)

*Литвинська С.В., канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри журналістики та мовної комунікації,
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

РОЛЬ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ

Анотація. Проаналізовано роль комп'ютерних технологій для розвитку й покращення функціонування системи машинного перекладу українськомовних текстів. Визначено проблеми машинного перекладу і окреслено шляхи їх вирішення.

Ключові слова: текст, комп'ютерні технології, машинний переклад, комп'ютерна лінгвістика.

Вступ. Інтенсивний розвиток сучасних комп'ютерних технологій позначився на системі комп'ютерного перекладу мовних текстів різної тематики. Популярність машинного перекладу неухильно зростає. Але точність перекладених текстів не завжди високого рівня. Тобто запит від споживачів доволі високий, проте якість перекладів однозначно потребує вдосконалення. Тому розроблення й покращення системи машинного перекладу є *актуальною* темою. На думку В. С. Когути: «Автоматична обробка природної мови – напрям комп'ютерної лінгвістики, який передбачає створення, перетворення й аналіз текстів із застосуванням природної або штучної мов, результатом чого може бути формування машинних фондів національних мов, автоматичних словників, термінологічних банків, комп'ютерних картотек, баз даних, комп'ютерних граматик тощо» [1, 82]. *Метою роботи* є узагальнення знань про роль комп'ютерних технологій у розробленні й покращенні якості машинного перекладу українськомовних текстів.

Основний текст. Термін «комп'ютерна лінгвістика» необхідно тлумачити як систему використання комп'ютерних технологій (програм, способів і засобів накопичення й оброблення даних) у процесах моделювання мови, зокрема розроблення методів й алгоритмів автоматичного опрацювання інформації, що зафіксована природною мовою. Використовуючи ці технології, сучасні комп'ютери аналізують, опрацьовують, зберігають і навіть генерують природну мову під час комунікації [2].

За допомогою систем машинного перекладу автоматично перекладають тексти з однієї мови на іншу. Однак більшість таких перекладів містять помилки й недоліки. Це зумовлено складними завданнями для машин, як-от розрізнення стилів і варіантів використання природної мови, наявністю синонімів, термінів, стійких словосполучень і виразів, що змінюють своє значення відповідно до контексту, а також неологізмів, сленгізмів, жаргонізмів, діалектизмів тощо. Прикладом є комп'ютерні програми перекладів із української мови або на українську мову. Розроблення систем машинного українськомовного перекладу є дуже складним, адже українська мова має свої специфічні особливості – складну граматику, наявність територіальних і соціальних діалектів, а також ділову й наукову мови тощо.

Виокремимо декілька проблем під час комп'ютерного перекладу для української мови. По-перше, не завершено процес формування єдиної системи машинного українськомовного перекладу. Наразі ще не завершено процес стандартизування української термінології. Не вирішено проблеми в галузевих термінологіях. Часто зустрічаються серед термінів синоніми й омоніми, що в різних галузях мають неоднакові дефініції. Тому один термін може мати кілька можливих перекладів, а вибір залежить від контексту, а не лише від слова-терміна. Щоб подолати цей бар'єр, потрібно спеціально для системи машинного перекладу розробляти детальні термінологічні стандарти, що дають змогу однозначно визначити переклад термінів та фраз [3].

По-друге, потрібно забезпечити системи машинного перекладу достатньою кількістю якісних корпусів даних для навчання та тестування. Важливо надати безперешкодний доступ до достатньої кількості текстових матеріалів різних стилів і тематик. Це наповнить відповідні корпуси даними і покращить роботу систем машинного перекладу, розширить їх можливості.

По-третє, для розроблення якісної системи машинного перекладу потрібно врахувати особливості граматики та синтаксису української мови. Наприклад, це поділ іменників на роди, відмінювання, часи й відміни дієслів. Складна система закінчень також ускладнює роботу машин. Тому використання досягнень комп'ютерної лінгвістики є важливим для забезпечення високої якості роботи систем машинного перекладу української мови. Застосовуючи методи машинного навчання, також можна розвивати й удосконалювати системи машинного перекладу, підвищуючи їх ефективність. Робота над розробленням й удосконаленням систем машинного перекладу української мови складається з таких етапів: аналіз тексту, синтаксичний і семантичний аналіз, визначення контексту, вибір найбільш імовірного перекладу та його генерація. Для кожного з цих етапів використовуються різні методи та алгоритми, які дають змогу підвищити якість перекладу [2].

Висновки. Широке впровадження комп'ютерних технологій у розроблення й покращення якості машинного перекладу українськомовних текстів наразі надзвичайно важливе. Якісний та швидкий переклад текстів прискорить опрацювання інформації в усіх галузях: науці, освіті, медицині, туризмі, у підприємницькій діяльності та ін. До того ж це створить нові можливості для активної комунікації з представниками різних культур і національностей.

Список використаних джерел

1. Когут В. С. Комп'ютерна лінгвістика як галузь мовознавства. *Сучасний стан та перспективи розвитку науки*. 2020. Т. 4. С. 82–84.
2. Проблеми комп'ютерної лінгвістики: вебсайт КПІ ім. Ігоря Сікорського. URL: <https://kumlk.kpi.ua/> (дата звернення: 23.10.2024).
3. Греков В. О. Роль комп'ютерної лінгвістики у навчанні та вдосконаленні навиків перекладу. *Молодий вчений*. 2017. № 10(50). С. 608–613.